

Urbán Ákos – Zágonyi Ádám

NPL nélküli hitelezési veszteség? - a 2018-as IFRS áttérés

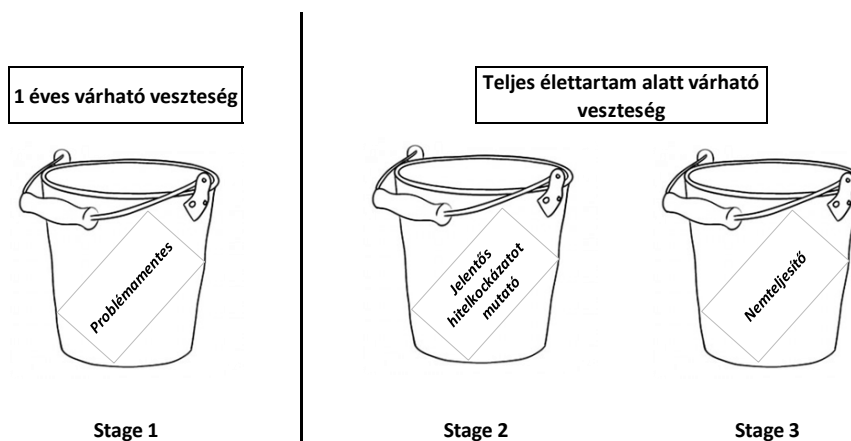
2018-ban a magyar hitelintézeti szektor a hitelkondíciók romlása nélkül is – előzetes becslés alapján – 20,5 milliárd forint vállalati és 21,8 milliárd forint háztartási hitelezési veszteséggel fog szembesülni. A veszteség az új nemzetközi számviteli sztenderd, az IFRS 9 következménye, amely a jelenlegi nemzetközi és hazai szabályozásnál is jóval szigorúbb értékvesztési előírással rendelkezik. Ez a többlet értékvesztés összesen a bankrendszer és a fiókok 2016 évi adózás előtti eredményének 8,4; míg 2017 második negyedéves saját tőkéjének 1,2 százaléka. Ez a veszteség azonban 5 éven keresztül, mind az eredményben, mind a tőkében elnyújtható, azaz a hazai hitelintézeti szektor eredményességét és prudenciális megfelelését nem éri majd egy egyszeri nagyobb mértékű sokk.

A takarékszöveti integráció nélküli hazai hitelintézeti szektor 2017-től választhatóan, 2018-tól pedig kötelezően az IFRS sztenderdek szerint készíti kimutatásait. 2017-ről 2018-ra a pénzügyi eszközöket és tőkeelemeket szabályozó – a hitelintézetek életét leginkább befolyásoló – nemzetközi sztenderdben is változást fogunk tapasztalni. A pénzügyi instrumentumokról szóló IAS 39 sztenderdet az IFRS 9 váltja majd, amelynek legjelentősebb változásaként a bankok a mai hazainál és nemzetközínél is jóval szigorúbb értékvesztési szabályokkal fognak szembesülni.

Az új értékvesztési szabályozás az eddigi felmerült veszteség helyett várható veszteség modellt ír elő az IFRS 9 sztenderdet alkalmazók számára. A várható veszteség modell logikája leginkább a bázeli tőkekövetelmény hitelkockázati részéhez hasonlít, ahol előre tekintve kell bizonyos mennyiségű forrást zárolni az esetleges veszteségek fedezéséhez. Az IFRS 9 sztenderd 3 értékvesztési kategóriát határoz meg az egyedi és portfóliószintű eszközállományok kockázatához igazodva (1. ábra). Az első kategóriába (Stage 1) kerülnek a problémamentes hitelek, amelyeknél az egyéves várható veszteségre kell értékvesztést képezni. Ez azt jelenti, hogy már az eszköz könyvekbe történő felvételekor, függetlenül annak problémamentességétől értékvesztést kell képezni. A második és harmadik kategóriába (Stage 2-3) kerülnek azon eszközök, amelyeknél probléma merült fel. Első kategóriából a másodikba kerül egy eszköz, amennyiben valamilyen eszközzel kapcsolatos kockázati körülményben jelentős romlás következik be (például modellünkben 90 napnál rövidebb késedelembe esés), míg a harmadik kategória a nemteljesítő eszközöket foglalja magában. Ezek alapján

látható, hogy IFRS 9 nemzetközi és magyar szabályozáshoz képesti többlet értékvesztési követelménye két forrásból táplálkozik: egyrészt a problémamentes eddig értékvesztéssel nem, legfeljebb céltartalékkal fedezett Stage 1 eszközöknél a rövid várható veszteségekre megképzendő értékvesztést ír elő. Másrészt a Stage 2-3 teljes fennálló élettartamra kívánja meg az értékvesztés megképzését, amely következőképp szigorúbb kritériumokat támaszt a teljes problémás állományra, mint a korábbi felmerült veszteség modell. Az új értékvesztési modell sajátosságából adódik, hogy bár összességében a Stage 1 szerinti többlet értékvesztés nagyságrendileg alacsonyabb lesz a Stage 2-3 szerintié, de növekedési arány tekintetében jóval meghaladja majd a Stage 2-3 alapján bekövetkező értékvesztésnövekményt.

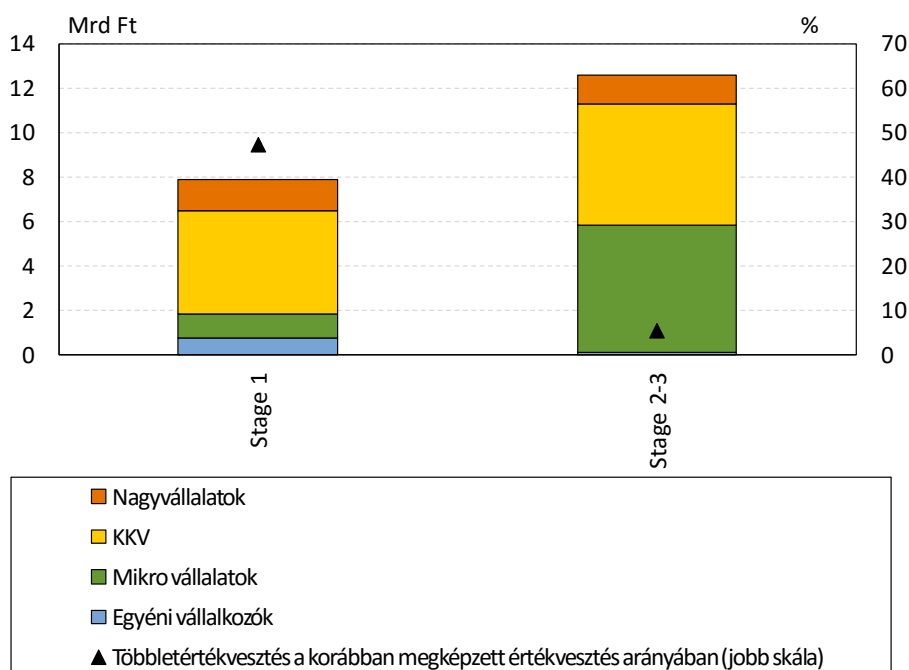
1. ábra: Az IFRS 9 értékvesztési modellje

A hazai hitelintézeti szektor kereskedelmi bank jellegéből, valamint az értékpapíralományának összetételéből adódóan az IFRS 9 új értékvesztési modellje a vállalati és háztartási hitelállományt érinti majd leginkább. A háztartási és vállalati hitelállomány IFRS 9 szerinti értékvesztésének makroszintű modellezésénél méret és működési forma szerint négy kategóriába soroltuk a bankokat (kisbankok, középbankok, nagybankok és fiókok). Az adott kategórián belül a termékszinten azonos PD (csőd) és LGD (nemteljesítéskori veszteség) ráták mentén határoztuk meg az értékvesztést. A PD és LGD számok becslésénél egyrészt támaszkodtunk a bankok előzetes, 2017 második negyedéves modelljeire, másrészt bankrendszerszintű korrekciókkal éltünk. A modellben a kategóriánként egységes PD és LGD mutatók teljes kategórián belüli kitettségre kerültek kiszámításra, azaz a PD és LGD modellek átlagsúlyaiban a számítás időpontjának lejárat szerkezete került figyelembevételre. A részletesebb, méretarányos modell az egységes hitelintézeti vállalati és háztartási sektormodellhez képest 10 százalékos hibahatáron belül van, mindkét modell 2017 második negyedéves adatokra támaszkodik.

A hazai hitelintézeti szektorban összesen 20,5 milliárd forint IFRS 9 szerinti többlet vállalati értékvesztés 8 és 12,5 milliárd forintban oszlik meg a Stage 1 és a Stage 2-3 kategóriák között (2. ábra). A Stage 1 szerinti (problémamentes hitelekre képzett) értékvesztés az eddig megképzett céltartalékot és értékvesztést 47 százalékkal haladja meg, míg a Stage 2-3 szerinti (problémás hitelekre képzett) értékvesztés 5,5 százalékkal növeli meg a jelenlegi szintet. A nagyvállalatok és a kkv-k többlet értékvesztési követelményei viszonylag alacsonynak tekinthetők az eddig megképzett állományokhoz képest, míg a mikrovállalatoknál különösen Stage 2-3-ban magasabb az állományarányos többlet értékvesztés.

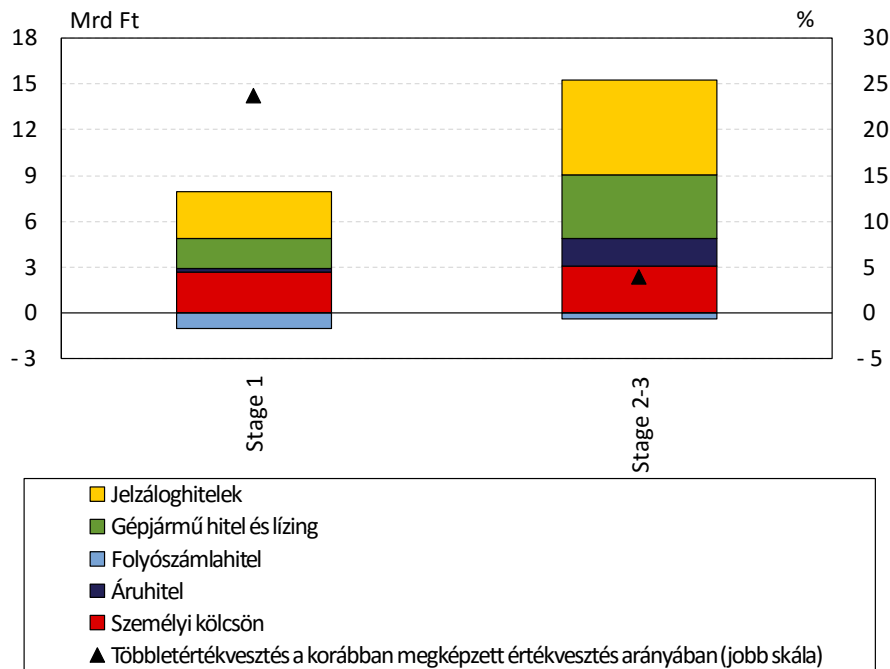
2. ábra: A vállalati szegmens IFRS 9 szerinti többlet értékvesztési követelménye

Forrás: MNB.

A háztartási szegmens többlet értékvesztési követelménye 7 és 14,8 milliárd forintban oszlik meg a Stage 1 és a Stage 2-3 között (3. ábra). A Stage 1 szerinti értékvesztés 24, míg a Stage 2-3 szerinti 4 százalékkal haladja meg a háztartási hitelállományra képzett jelenlegi értékvesztés és céltartalék szinteket. A jelzáloghitelek a Stage 2-3 szerinti többlet értékvesztés közel 42, míg a Stage 1-ben 44 százalékát teszik ki. A személyi kölcsön és gépjárműhitel magas többlet értékvesztési követelményét részben magyarázza az állomány nagysága, míg a folyószámla tekintetében a problémamentes hitelekre megképzett céltartalék és értékvesztés szintje meghaladja az új értékvesztési követelmény szerint számított értéket.

3. ábra: A háztartási szegmens IFRS 9 szerinti többlet értékvesztési követelménye

Forrás: MNB.

A jelenleg bemutatott MNB modell a nemteljesítő hitelek banki adatszolgáltatásaira épül. A bankok egyedi modelljeinek paraméterei (csódráta, nemteljesítéskori veszteségráta) valamint az IFRS 9 stage állományainak nagysága eltérő lehet. Ebből adódóan az egyedi többletértékvesztések heterogén képet mutathatnak. Fontos kiemelni, hogy az IFRS 9 új értékvesztési modelljének negatív hatásait sem a számviteli, sem a tőkemegfelelési szabályozás nem kívánja egyből az átállás évében érvényesíteni. Az átállás nyomán megképzendő többlet értékvesztés egy összegben történő elszámolása a bankrendszer és a fiókok 2016 évi adózás előtti eredményének 8,4, míg a 2017 második negyedévi saját tőkéjének 1,2 százalékát emésztene föl, azonban ezt az értékvesztési hatást 5 éven keresztül el lehet nyújtani mind az eredményben, mind pedig a tőkében. Az IFRS 9 az átálláskori hatásokon túl a jövőben várhatóan a jelenleginél magasabb értékvesztési szinteket hoz majd magával. A magasabb értékvesztési szintek mind a jövedelmezőséget, mind a tőkemegfelelést befolyásolják. A tőkemegfelelési szabályok IFRS 9 szerinti harmonizációja előkészítés alatt áll, a jövedelmezőség romlásának esetleges eszközoldali csillapítása azonban még a jövő kérdése.

Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaságban 2017. december 27-én.